

LES VOLTES: LA LLIBRERIA RESISTENT

ICONA DE LA LLUITA CATALANISTA, VA SER UN FOCUS D'ACTIVISME POLÍTIC I CULTURAL A GIRONA DURANT L'ÚLTIMA ETAPA DEL FRANQUISME

La imatge de la llibreria Les Voltes de la plaça del Vi de Girona –l'única de Catalunya que ven llibres i revistes exclusivament en català– no es pot dissociar de la figura del que va ser la seva ànima durant més de 40 anys: Feliu Matamala i Teixidor. Desaparegut el novembre passat als noranta-set anys, va ser un ferm defensor de la llengua i la cultura catalanes. La història de Les Voltes va arrencar d'una iniciativa col·lectiva. Les dificultats econòmiques van posar en risc la seva continuïtat però la llibreria va superar les diverses crisis i els anys 70 es convertí en un dels epicentres dels moviments catalanistes a Girona.

GUILLEM CABEZAS > TEXT

La importància de Les Voltes es deu en gran part al moment de la seva creació, l'any 1963, en què quaranta-tres socis uniren esforços per obrir una llibreria només en català. L'objectiu era clar: reactivar el sentiment de catalanitat apaivagat pel franquisme i lluitar contra el règim a través de la petita escaleta que s'obria amb la publicació dels primers llibres, tot i que censurats, en català.

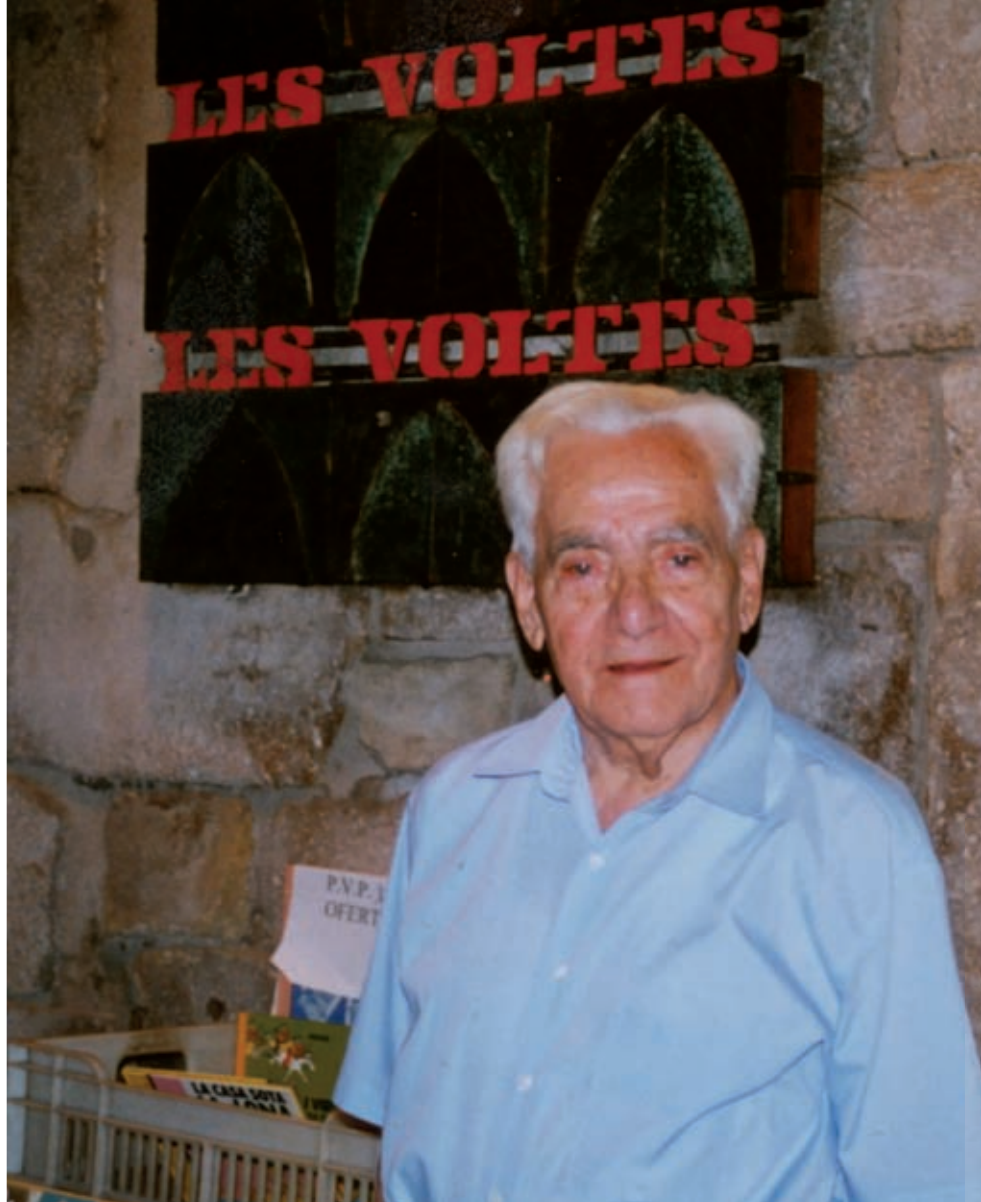
La iniciativa va arribar a Girona a través de Joan Bosch i els seus contactes amb la miniresistència cultural de Barcelona, entre els quals hi havia Josep Espar Ticó, impulsor de la primera llibreria només en català del país, l'Ona, de la Gran Via barcelonina. Bosch es reuní a Girona amb Joan Boladeres, Joan Gelada i Antoni Domènech, el nucli dur que va apostar per crear Les Voltes. El

moviment en favor de la cultura catalana ja s'havia anat covant a la capital gironina en bona part a través del moviment escolta, la Federació de Joves Cristians de Catalunya (els fejocistes) i els corrents lliurepensadors. Els impulsors del projecte van començar després a cercar suports en aquests àmbits. «En Santiago Sobrequés ens va dir que sí; també la Maria de Porcioles (germana de l'alcalde Josep Maria de Porcioles de Barcelona); teníem el suport de l'Ignasi Bosch, d'en Gispert Saüch de Vilablareix... Amb aquesta gent tan representativa dels estaments de Girona no s'hi podia jugar», assegura Antoni Domènech.

L'objectiu era clar: reactivar el sentiment de catalanitat apaivagat pel franquisme

Un negoci a contracorrent

El 24 de maig de 1963 es constituí la Sociedad Limitada de Libros y Artes Decorativas (SLLAD) –el registre mercantil de Madrid no va permetre el nom de *Les Voltes* perquè es tractava d'una «denominación en idioma extranjero»–, i poc després es va començar a buscar un local. El lloc escollit va ser el mateix que la llibreria ocupa actualment: els baixos de la Casa Carles, propietat del bisbat de Girona. Es van mantenir converses directament amb el bisbe Josep Cartanyà, que estava molt preocupat per la temàtica dels llibres que s'hi vendrien. «Ens va fer prometre que no serien contra la fe i els bons costums», recorda Antoni Domènech. El preu final del lloguer va ser molt raonable, 600 pessetes, però el cost del traspàs i les obres posteriors van deixar Les Voltes en una situació econòmica molt fràgil.

ARXIU FAMILIA MATAMALA

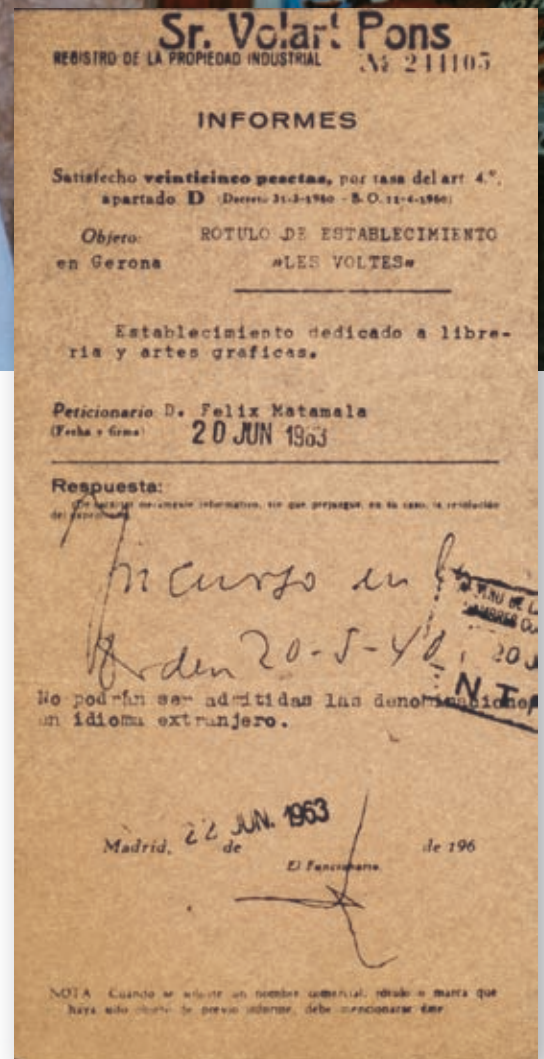
La manca de títols en català, que durant els anys 60 i 70 van conviure als prestatges amb llibres en castellà, auguraven un començament difícil. El dia de la inauguració de la llibreria, el 14 de setembre de 1963, no va fer més que confirmar aquesta previsiones. Un aiguat va omplir el soterrani amb més d'un metre i mig d'aigua. El poc material de la llibreria, per sort, en va resultar indemne perquè s'havia previst la crecuda de l'Onyar amb antelació.

Del 1963 fins al 1966 els problemes econòmics que s'arrossegaven des de l'obertura del negoci van obligar els socis a replantejar-se el futur de la llibreria. Les Voltes s'havia de vendre a una persona de solvència catalanista, segons l'estratègia marcada. Però la venda no va quallar, i llavors va ser quan va sorgir la figura de Feliu Matamala (que ja era soci de la llibreria des de la seva fundació). L'em-

>> Matamala davant la llibreria, l'any 2001.

presari es féu càrrec de Les Voltes des d'aquell mateix moment, una aventura que el va acompanyar tota la vida i que significava molt més per a ell que un simple negoci. Rosa Maria Matamala, filla de l'activista, ho recorda orgullosa: «Nosaltres hem viscut de Linel, la fàbrica de mobles d'oficina de Salt. Això no era cap negoci, era una lluita per promocionar la llengua i per anar contra el règim». Un altre dels fills de Matamala, Josep Maria,

El registre mercantil de Madrid no va permetre el nom de Les Voltes perquè es tractava d'una «denominación en idioma extranjero»

>> Informe del Registro de la Propiedad Industrial del 22 de junio de 1963, on diu: «No podrán ser admitidas las demoninaciones en idioma extranjero».

Narcís Jordi Aragó Maso	Advocat
Juan Baró Seguí	Metge
Manuel Batallé Puig	Comerciant
Carles Batlle de Porcícles	Llicenciat
Juan Bodes Formiga	Industrial
Juan Boladeres Roca	Delineant
Ignasi Bosch Reig	Arquitecte
Juan Bosch Agustí	Arquitecte
Emili Blanc Roig	Arquitecte
Esperança Bru Oller	S. L.
Juan Busquets Dalmau	Llicenciat
Joaquim Cñoves Delclós	Gestor Administ.
Josep Casadevall Carreres	Mestre Nacional
Enric Cat Peracaula	Industrial
Juan Colomer Capdaigua	Propietari Agrícol
Juan Condom Gratacós	Advocat
Santiago Coquard Sala	Advocat
Ricart Dalmau Xeminis	Optic
Antoni Domènec Roca	Mestre Nacional
Cosme Domingo Figueres	Comerciant
Danià Escuder Rigau	Impressor
Josep Espar Ticó	Advocat
Joaquim Estrac Frigolé	Llicenciat
Francesc Ferrer Gironès	Prof. Mercantil
Joaquim Ferrer Jaume	Comerciant
Joaquim Genover Vila	Advocat
Juan M ^e Gelada Casellas	Estudiant
Josep M ^e Gispert Saño	Propietari
Josep Marqués Sureda	Impressor
Ernest Mascort Diez	Estudiant
Emili Massanes Burcet	Estudiant
Feliu Matamala Teixidor	Projectista Indal.
Maria de Porcícles Colomer	S. L.
Lluís Quingles Calvet	Tènic Electricista
Enric de Quintana Vergés	Procurador
Josep Ros Casadevall	Arquitecte
Josep M ^e Rossic Ventosa	Advocat
Rosa Rufí Prat	Mestra Nacional
Santiago Sobrequés Vidal	Llicenciat
Juan Subirós Brugat	Comerciant
Josep Sureda Costa	
Manuel Xifra Boada	Industrial

>> *Llista de socis fundadors de Les Voltes.*

>> *Imatge actual de l'interior de la llibreria Les Voltes.*

>> *Mural pintat per Francesc Torres Monsó amb motiu de la inauguració de Les Voltes, l'any 1963.*

>> *Aparador dedicat a Raimon, a final dels anys seixanta.*

>> *Feliu Matamala participant en diferents campanyes.*

dóna testimoni de l'obstinació del seu pare per la defensa de la causa catalanista: «A casa no teníem televisió, i no perquè no la poguéssim comprar, sinó perquè era televisió espanyola. Vaig convèncer el meu pare per comprar-ne una quan a Girona arribava el canal francès». «I havia de ser un televisor Optimus, perquè es fabricava a Girona», hi afegeix en Josep Maria.

La forja del «més que una llibreria»

Si els anys 60 es van centrar a crear i mantenir la llibreria, els anys 70 van representar la vertadera explosió cultural de Les Voltes. El tardofranquisme va convertir el local de la Casa Carles en un punt de reunió per a la gent d'esquerres i alternativa, un caldo de cultiu que es fomentava amb tertúlies o exposicions de pintura i l'anar i venir d'aquells que ja es miraven el règim com un sistema amb data de caducitat. Francesc Ferrer, Modest Prats, Salvador Oliva, Xavier Corominas o Montse Terradas són alguns dels noms que van ajudar a fer més gran la llegenda de Les Voltes.

D'aquesta dinamització de la llibreria se n'encarregava Leli Camps, que hi va treballar fins a mitjan anys 70. «Va ser una experiència tan bona i tan intensa que vaig haver de deixar la universitat. Organitzàvem exposicions, on fins i tot hi havia participat l'Emília Xargay, i també presentacions de llibres. Penso que érem la primera llibreria de Girona que ho feia», assegura Camps. Terenci Moix, Maria Aurèlia Capmany, Montserrat Roig i molts altres van passar per Les Voltes, recorda amb emoció. Segons Camps, Feliu Matamala era el puntal de la llibreria: «Ell no era llibreter, però estimava tant el país i la cultura catalana que li semblava que allò era una petita llavor».

Els llibres prohibits de l'editorial Ruedo Ibérico arribaven a Les Voltes des de París per ser distribuïts amb discreció

G. CABEZAS

>> D'esquerra a dreta: Rosa Junquera, encarregada de Les Voltes des de fa 16 anys, amb Rosa Maria i Josep Maria, fills de Feliu Matamala.

G. CABEZAS

>> Leli Camps, que va a treballar a Les Voltes els anys setanta.

G. CABEZAS

>> Antoni Domènech, un dels socis fundadors de la llibreria, davant Les Voltes.

Però Leli Camps també mantenia divergències amb Matamala respecte al funcionament de la llibreria. Mentre ella apostava per seguir sent una llibreria especialitzada en català i mantenir els llibres en castellà, Matamala era partidari d'eliminar-los. Tot i així, Camps recorda que l'empresari sempre va ser molt tolerant amb aquest aspecte i que la seva voluntat era que la llibreria funcionés. Més endavant, ja sense Camps, els llibres en castellà van acabar agafant pols a les caixes.

Els problemes econòmics seguien dificultant l'activitat de la llibreria, i l'obstinació de Matamala fins i tot tenia repercussions en l'àmbit més personal. Ho recorda Rosa Maria Matamala: «El meu pare va pagar 54 anys de lloguer de pis; mai de la vida va voler comprar el pis on vivia: posava els calés a la llibreria».

Però per a Les Voltes dels anys 70, la situació econòmica no era el més important. L'enemic franquista es combatia amb força i els llibres prohibits de l'editorial Ruedo Ibérico arribaven a l'establiment des de París per ser distribuïts amb molta discreció. Eren temps de lluita. Les Voltes era ja un símbol, una llibreria pionera. Fins i tot es van començar a veure més llibres en català als aparadors de les llibreries de Girona.

Tres dècades després, la llibreria segueix desafiant les lleis de la lògica comercial des dels porxos de la plaça del Vi. Els temps són difícils, i el futur, incert. El bisbat de Girona va donar a Les Voltes un any de termini des de la mort de Feliu Matamala per continuar la seva activitat. A partir d'aquest moment, es faria efectiu el desnonament (el segon intent per part del bisbat, després del de l'any 2003). Com en un joc de taula dels que es poden trobar a la llibreria, ara és el bisbat el que ha de moure fitxa. Per a Les Voltes, el lema d'un d'aquests jocs, el del setge de l'11 de setembre de 1714, es fa realitat: «Resistir és vèncer».

Guillem Cabezas
és periodista.

«Això no era cap negoci. Era una lluita per promocionar la llengua i per anar contra el règim»